

Свічкарь Н.М.,
кандидат економічних наук, доцент,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Атаманюк В.В.,
магістр з обліку і оподаткування,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Svichkar Nataliia,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Pridniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture

Atamaniuk Viktoriia,
Master in Accounting and Taxation,
Pridniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ

Свічкарь Н.М., Атаманюк В.В. Особливості контролю розрахунків із постачальниками. Статтю присвячено теоретичним, методичним та практичним питанням особливостей внутрішньогосподарського контролю розрахунків підприємства з постачальниками. Розглянуто питання актуальності застосування контролю підприємства з постачальниками. Встановлено основні етапи контролю над обліком розрахунків із постачальниками: формування методики облікових процедур контролю зобов'язань; виділення основних елементів контролю; забезпечення формування інформаційної бази; перевірка правильності та повноти документального забезпечення; встановлення правильності відображення в обліку фактів зміни зобов'язань; перевірка своєчасності списання та припинення зобов'язань; проведення інвентаризації операцій щодо виконання поточних зобов'язань підприємством. Систематизовано джерела інформаційного забезпечення контролю розрахунків із постачальниками.

Ключові слова: заборгованість, зобов'язання, контроль, облік, постачальники, розрахунки.

Свичкар Н.М., Атаманюк В.В. Особенности контроля расчетов с поставщиками. Статья посвящена теоретическим, методическим и практическим вопросам особенностей бухгалтерского учета расчетов предприятия с поставщиками. Рассмотрены вопросы актуальности применения расчетов предприятия с поставщиками. Установлены основные этапы контроля над учетом расчетов с поставщиками и подрядчиками: формирование методики учетных процедур контроля обязательств; выделение основных элементов контроля; обеспечение формирования информационной базы; проверка правильности и полноты документального обеспечения; установление правильности отражения в учете фактов изменения обязательств; проверка своевременности списания и прекращения обязательств; проведение инвентаризации операций по выполнению текущих обязательств предприятием. Систематизированы источники информационного обеспечения контроля расчетов с поставщиками и подрядчиками.

Ключевые слова: задолженность, обязательства, контроль, учет, поставщики, расчеты.

Svichkar Nataliia, Atamaniuk Viktoriia. Features of payment control with suppliers. Supply is the basic process of ensuring the activity of an enterprise. In the course of business activities, it is necessary to purchase tangible assets for normal functioning. After all, it is the account payables that will in the future affect the financial condition, stability of the enterprise and will affect its further work. Because it is the payables that significantly affect the solvency. As a result, payment discipline may be violated. Payments with suppliers are the basis of the control process. Control of payments with suppliers is the key to the solvency of the enterprise and its development. Effective control contributes to improved payments to suppliers and in turn prevents arrears. Despite the validity of the available research, there are some conflicting points about some of the features of in-house controls on current commitments regarding payments to suppliers. The control methodology needs to be improved to better understand how to control payments with suppliers, as there are many questions about how to form an information base for the needs of the enterprise. The article is devoted to theoretical, methodical and practical issues of accounting of the internal control of the settlements of enterprises with suppliers. The question of the relevance of the company calculations with suppliers is considered. The basic stages of control over accounting of payments with suppliers are established: formation of methodology of accounting procedures of control of obligations, allocation of the basic elements of control, ensuring formation of information base, verification of correctness and completeness of documentary support, establishment of correctness of accounting of fact of change of obligations, checking of timeliness of writing off and termination of obligations, inventory of operations to meet current obligations of the enterprise. The sources of information support for the control of payments with suppliers have been systematized. In order to make payments with suppliers effectively and correctly, you need to accurately display accounting and analytical information.

Key words: bargaining, obligations, control, accounting, suppliers, calculations.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Незважаючи на те що існує багато сучасних досліджень, які визначають методологію контролю, все одно виникає багато питань щодо основних етапів та пропозицій, які матимуть змогу вдосконалити контроль на підприємстві. Для своєчасного контролю необхідно чітко розробити і дотримуватися завдань та етапів контролю. Завдяки чітким інструкціям та розробленим методикам підприємство буде здатне уникнути простроченої заборгованості.

Огляд (аналіз) останніх досліджень і публікацій з цієї проблеми, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Питанням теоретико-методологічних і практичних аспектів щодо контролю розрахунків із постачальниками приділяли увагу такі вітчизняні вчені: Ф. Бутинець, Л. Братчук, Ю. Верига, Г. Власюк, С. Голов, О. Гудзь, О. Петрук, П. Хомин, Е. Югас та ін.

Формулювання завдання дослідження. Метою дослідження є узагальнення процедури проведення внутрішньогосподарського контролю розрахунків із постачальниками; розгляд методичних і теоретичних особливостей контролю; виявлення недоліків та надання рекомендацій щодо поліпшення контролю розрахунків із постачальниками та дотримання даних методик у майбутньому.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для нормального функціонування всіх ланок суб'єкта господарювання необхідно мати достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства, зокрема про кредиторську заборгованість. Особливе місце в кредиторській заборгованості займають численні розрахунки з постачальниками. Процес постачання як об'єкт обліку включає у себе закупівлю й організацію зовнішнього надходження матеріалів, компонентів чи готових продуктів від постачальника на виробничі чи інші підприємства, склади або роздрібні магазини. Іншими словами, процес постачання полягає у тому, що підприємство укладає договори з постачальниками на необхідні йому фактори виробництва, організовує доставку та складування виробничих запасів, проводить розрахунки з постачальникам за отримані товарно-матеріальні цінності. Під час цього процесу відбувається зміна активу з форми грошей на форму майна, призначеного для виробництва продукції або торговельної діяльності.

Система внутрішньогосподарського контролю визначається внутрішніми правилами та процедурами контролю, які запроваджуються власником підприємства для досягнення поставленої мети. На ефективність контролю господарської діяльності, зокрема операцій щодо розрахунків із постачальниками підприємства, впливають його організація та чіткість сформованої методики, яка повинна складатися з послідовного переліку етапів, методів та прийомів контролю та відповідного пакету розроблених робочих документів контролера для проведення внутрішньогосподарського контролю вибраного об'єкта і базується на визначеному переліку систематизованих джерел інформації [1, с. 263].

Отже, можна виокремити декілька етапів обліку контролю заборгованості перед постачальниками:

– формування методики облікових процедур контролю заборгованості;

– визначення основних елементів контролю операцій із забезпечення здійснення розрахунків із постачальниками підприємства та фактів їх зміни;

– забезпечення формування інформаційної бази для здійснення контролю розрахунків із постачальниками;

– перевірка правильності та повноти документального забезпечення оприбуткування товарно-матеріальних цінностей;

– встановлення обґрунтування та правильності відображення в обліку фактів зміни зобов'язань та їх причини;

– перевірка своєчасності та обґрунтованості списання та припинення заборгованості;

– проведення інвентаризації операцій щодо виконання зобов'язань підприємством перед постачальниками.

На початковому етапі обліку контролю заборгованості перед постачальниками важливим є правильний підбір методичних прийомів та облікових процедур, що будуть якнайкраще відповідати організації бухгалтерського обліку на підприємстві та встановленій обліковій політиці.

На наступному етапі необхідно визначити основні елементи контролю операцій із забезпечення здійснення розрахунків із постачальниками підприємства.

Після підписання договорів контролер повинен перевірити факт виконання договірних відносин та розрахункової дисципліни. Це вимагає регламентування відповідного порядку виконання контролю у відповідних наказах або положеннях та формування системи внутрішніх розпорядчих документів: положення про облікову політику, положення про договірну роботу, графіку документообігу, положення про службу внутрішнього контролю, посадових інструкцій працівників [1, с. 265].

Поточний контроль виконання договірних умов здійснює відділ постачання або фінансовий відділ, куди в першу чергу надходять документи, отримані від постачальника. У цих підрозділах їх реєструють у Книзі обліку виконання договорів, проводять акцептний надпис і передають до бухгалтерії.

У функції бухгалтерської служби під час поточного контролю входить відстеження виконання кожною зі сторін договірних зобов'язань, зокрема дані про надходження матеріальних цінностей на склад отримують зі звіту матеріально відповідальної особи, а про оплату платіжних документів постачальника – із виписки банку [2, с. 240].

Наступний етап особливий тим, що існує необхідність перевірки правильності документального оформлення процесу оприбуткування та поставки товарно-матеріальних цінностей, надання послуг, виконання робіт щодо відповідності нормам чинного законодавства та положенням внутрішніх документів підприємства. Контролер насамперед повинен перевірити наявність усіх реквізитів у таких первинних документах, як товарно-транспортні накладні, рахунки-фактури, розрахунково-платіжні документи.

У процесі господарської діяльності бувають випадки, коли під час оприбуткування товарно-матеріальних цінностей у комплекті вхідних документів немає рахунку-фактури. При цьому матеріальні цінності оприбутковуються за обліковими цінами на підставі акта прийому, а оплата здійснюється лише після отримання розрахункових документів.

Далі здійснюється перевірка правильності та своєчасності припинення і списання зобов'язань. Виходячи з існування різних форм розрахунків, припинення зобов'язань теж здійснюється як грошовими, так і негрошовими формами розрахунків. Якщо припинення зобов'язань

відбувається шляхом зарахування взаємних вимог, то спочатку необхідно встановити, чи зобов'язання припинено в односторонньому або двосторонньому порядку. Далі особа, що здійснює обліковий контроль, повинна перевірити наявність акту звірки розрахунків, правильність оформлення документа про проведення взаємозаліку, своєчасності відображення заборгованості в обліку [3, с. 202].

Завершальним етапом облікових процедур контролю заборгованості перед постачальниками є проведення інвентаризації операцій щодо виконання зобов'язань підприємства. Потреба у проведенні інвентаризації пов'язана з необхідністю виявлення за відповідними обліковими документами залишків заборгованості, а також здійснення перевірки обґрунтованості сум, що обліковуються на рахунках цього виду зобов'язань. Не варто залишати поза увагою встановлені терміни погашення зобов'язань на рахунках кредиторів та осіб, винних у пропущенні строків їх погашення. На цьому етапі також потрібно перевірити відсутність випадків переоплат та недоплат [4].

Кожному суб'єкту господарювання важливо визначити реальну суму кредиторської заборгованості за певний період. У зв'язку із цим, слід урахувувати можливий факт наявності простроченої, штучної, сумнівної заборгованості або такої, у якій минув строк позовної давності, несвоєчасно здійснених розрахунків, повторного оприбуткування матеріалів та послуг.

Контроль достовірності аналітичного обліку розрахунків із постачальниками, що ведеться окремо за кожним постачальником у розрізі кожного документа (рахунку) на сплату, здійснюють на основі відомості аналітичного обліку розрахунків із постачальниками та реєстру операцій за розрахунками з постачальниками.

Під час перевірки ведення синтетичного обліку розрахунків за отриману продукцію, товари, роботи, послуги перевіряючи шляхом зіставлення даних Головної

книги, розділу I Журналу 3 (в агровиробничих підприємствах – журналу-ордера № 6), відомості аналітичного обліку 3.3 (відповідно відомості (ф. № 6)), а також рядку 1615 розділу III Пасиву балансу (звіту про фінансовий стан) (ф. № 1) з'ясовують відповідність відображення залишку заборгованості за розрахунками з постачальниками на облікових рахунках і за статтями звітності.

Взаємні претензії за розрахунками з постачальниками повинні розглядатися сторонами в претензійно-позовному порядку [2, с. 240].

Облік розрахунків із постачальниками бухгалтерія підприємства веде на пасивному синтетичному рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками». Однак, як свідчить практика, рахунок 63 не дає змоги отримувати оперативну інформацію для управління фінансово-розрахунковими операціями, оскільки не показує заборгованості за кожним договором, не характеризує поточну заборгованість, термін сплати якої ще не настав, а яка вже прострочена.

На рис. 1 запропоновано групування субрахунків рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» за виконанням умов погашення заборгованості перед постачальниками.

Зазначене групування рахунків сприятиме поглибленню внутрішньогосподарського контролю над кредиторською заборгованістю за суб'єктами постачання та термінами оплати, а також спростить звірку відомостей за об'єктами постачання (видами товарно-матеріальних цінностей, одержаними роботами та послугами).

Організація аналітичного обліку розрахунків із постачальниками має забезпечити можливість отримання необхідних даних по розрахункових документах, які повністю сплачені або ж частково згідно зі специфікою постачання, або ж рахункові документи, які були прострочені [5, с. 102].



Рис. 1. Класифікація рахунків обліку розрахунків із постачальниками

Таблиця 1

Аналітична таблиця розрахунків із постачальниками

ПрАТ «Сантехкомплект»								
Дата надходження рахунку	Номенклатура	№ рахунку постачальника	Дата рахунку	Сума оплати	Оплачено/не оплачено			Термін сплати
					Повністю сплачені рахунки	Частково сплачені рахунки	Прострочена заборгованість	
05.11.19	Шланг	173	04.11.19	1 830,00	05.11.19			06.11.19
06.11.19	Кран	175	04.11.19	36 258,16	07.11.19			06.11.19
07.11.19	Труби поліпропіленові	176	05.11.19	2 338,20	07.11.19			08.11.19
11.11.19	Труби сталеві	182	08.11.19	4 500,10		08.11.19		13.11.19
11.11.19	Фланець	190	08.11.19	8 200,00		11.11.19		14.11.19
Всього	х	х	х	40 426,36	х	х	х	х

У табл. 1 представлено розроблену форму для проведення контролю «Аналітична таблиця розрахунків із постачальниками» в розрізі кожного постачальника, яка допоможе запобігти фактам виникнення простроченої кредиторської заборгованості, сприятиме ефективному звіранню з постачальниками. У цілому раціональна організація обліку та внутрішньогосподарського контролю потенційних постачальників та стану розрахунків із ними сприяє зміцненню договірної і розрахункової дисципліни, виконанню зобов'язань по поставках товару в заданому асортименті й якості, підвищенню відповідальності за дотримання платіжної дисципліни, скороченню кредиторської заборгованості.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Основною запорукою платоспроможності та розвитку підприємства у майбутньому є контроль над здійсненням розрахунків із постачальниками. Кожен з етапів контролю потребує постійного вдосконалення та уточнення від-

повідно до змін нормативно-правового забезпечення та умов зовнішнього середовища. Своєю чергою, організація контролю повинна забезпечити своєчасну перевірку розрахунків із постачальниками, попередження прострочки кредиторської заборгованості.

За результатами дослідження запропоновано в першу чергу ввести додаткові аналітичні номенклатури до рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками» з поділом за видами рахунків, які потрібно сплатити. Це забезпечить усунення фактів виникнення простроченої кредиторської заборгованості та своєчасне погашення заборгованості підприємства перед постачальниками. Уведення документу «Аналітична таблиця розрахунків із постачальниками» значно полегшує контроль у розрізі кожного постачальника та надає оперативну інформацію щодо заборгованості. Завдяки цим заходам підприємство має можливість відстежувати розрахунки з постачальниками, у встановлені строки погашати заборгованість, а також достовірніше відображати інформацію в бухгалтерському обліку.

Список використаних джерел:

1. Мушинський В.В. Внутрішньогосподарський контроль забезпечення виконання зобов'язань підприємства та фактів їх зміни: методичний підхід. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. № 1(22). С. 263–279.
2. Гуцаленко Л.В., Коцупатрий М.М., Марчук У.О. Внутрішньогосподарський контроль : навчальний посібник. Київ, 2014. 496 с.
3. Шматковська Т.О., Ярош В.В. До проблематики організації системи внутрішнього контролю фінансових результатів діяльності підприємства / за ред. І.Д. Пасічник, О.І. Дем'янчук. Острого: Острозька академія, 2014. Вип. 25. С. 200–205.
4. Фатенко-Ткачук А.О., Данилко А.Р. Облікові процедури контролю зобов'язань перед постачальниками та підрядниками. *Видавн.-поліграф. центр Тернопільського нац. екон. ун-ту «Економічна думка»*. 2016. Т. 26. № 1. С. 179–187.
5. Демченко Я.М., Прохорова В.М. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків із постачальниками. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2014. Вип. 1. С. 96–108.

References:

1. Mushinsky V.V. (2012) Vnutrishnjogospodarskyj kontrolj zabezpechennja vykonannja zobov'jazanj pidpryjemstva ta faktiv jikh zminy: metodychnyj pidkhid [Internal control of the fulfillment of the obligations of the enterprise and the facts of their change: a methodological approach]. *Problemy teorii ta metodologiji bukhgalters'jokogo obliku, kontrolju i analizu*, vol. 1, pp. 263–279.
2. Ghucalenko L.V., Kocupatryj M.M., Marchuk U.O. (2014) Vnutrishnjogospodarskyj kontrolj [Internal control]. Kyiv: CUL.
3. Shmatkovska T.O., Yarosh V.V. (2014) Do problematyky orghanizaciji systemy vnutrishnjogho kontrolju finansovykh rezul'tativ dijalnosti pidpryjemstva [To the problems of organization of the system of internal control of the financial results of the enterprise]. Ostrog: Publishing House of the National University "Ostroh Academy", vol. 25, pp. 200–205.
4. Fatenko-Tkachuk A.O., Danilko A.R. (2016) Oblikovi procedury kontrolju zobov'jazanj pered postachalnykamy ta pidrjadnykamy [Accounts Payable Control Procedures for Suppliers and Contractors]. *Economic Thought*, vol. 26, no. 1., pp. 179–187.
5. Demchenko Y.M., Prokhorov V.M. (2014) Shljakhy vdoskonalennja obliku rozrakhunkiv z postachalnykamy [Ways to improve the accounting of payments with suppliers]. *Problemy teorii ta metodologiji bukhgalters'jokogo obliku, kontrolju i analizu*, vol. 1, pp. 96–108.